

ליקוטי ופסקי הלכות

"חוקי חיים"

ותלמד
"חוקי חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

תפילה

בציבור

בקשה:

עקב המצב הנוכחי שאיננו נמצאים
בבתי מדרש, נא לשלוח לכמה
שיותר אנשים כדי שיגיע הלכות אלו
לבתי בני ישראל, לתועלת הציבור,
וכך יש לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים
[Archives - ארכיון](#)

[לתרומות](#)

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמודם
"תלמידי תורה"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

189

פרשת עקב תש"פ

דיני תפלה בציבור

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

מה נקרא תפילה בציבור

חיוב תפילה בציבור

א. לאחרונה עקב התפשטות הנגיף בעולם, היו הרבה בני אדם שהיו צריכים לוותר על זכות וחיוב להתפלל בציבור, ובה"ז זה עתה זכינו לחזור לבתי המדרש ושוב להתפלל בציבור, אלא שיש כמה בני אדם שהתרגלו להתפלל בבית וקשה להם לחזור לבתי מדרש, וגם אלו שחזרו, דא עקא שהרבה בני אדם לא יודעים את דקדוקי הלכות של תפילה בציבור, וכן בהתקרב ימי חופשת הקיץ, הרבה שאלות מתעוררות לגבי חיוב תפילה בציבור, ולכן התעוררנו לכתוב ולסדר הלכות אלו בצורה ברורה.

מעלות תפילה בציבור

ב. אינה חוזרת ריקם. כתיב במדרש (דברים רבה פרשה ב') עה"פ "ואני תפילתי לך ה' עת רצון (תהלים ס"ט), דוד בשביל שהיה יחידי אמר 'עת רצון' אבל תפילתן של ציבור אינה חוזרת לעולם ריקם, ותפילה של יחיד צריך לסיוע של מלאכי השרת, ושל ציבור לא צריכי להו דכתיב "הן אל כביר ולא ימאס", אינו מואס בתפלתן של רבים (רש"י סוטה דף ל"ג ע"א).

ג. עוד מעלות. תפילת יחיד בודקין את תפילתו אם יש מערערים עליה, תפילת רבים אינה נבדקת (זוה"ק ח"א דף רל"ד, של"ה עניני תפילה), תפילת יחיד צריך כונה יתרה באימה וביראה ומסירות נפש, אבל בציבור כל תפילה מתקבלת (רוח חיים אבות פ"ב מ"ג), והוא גם סגולה לפרנסה כדכתיב "ולעבדו בכל לבבכם", עבודה שבלב זו תפלה, ללבבכם לשון רבים דהיינו תפילה ברבים, וסמך ליה "ונתתי מטר ארצכם בעתו", ולא יבוא להפסד עי"ז (כתב סופר עה"ת פ' עקב).

ד. תפלה של חוטא. בתפילה בציבור אף תפילה של חוטא נשמעת תוך הציבור (רמב"ם פ"ח תפילה ה"א), ומשל לבני אדם שעשו עטרה למלך, בא עני אחד ונתן חלקו בתוכה, מה המלך אומר, בשביל עני, אינה מקבלה?, מיד מקבל המלך ונותנה בראשו, כך אם עשרה צדיקים עומדים בתפילה ורשע עומד ביניהם, מה הקב"ה אומר, בשביל רשע זה איני מקבל תפלתם? (מדרש איכה פ"ג פסוק ח'), וכמו שדרשו, צב"ר ר"ת צדיקים בינונים ורשעים.

חיוב להתפלל בציבור

ה. ישתדל כל אדם לעשות כל מה שביכולתו ללכת ולהתפלל כל התפילות בציבור (שוע"ע צ"א ס"ט) כי התפילה עם הציבור רצויה ומקובלת לפני הקדוש ברוך הוא (מ"ב ס"ג נ"ב סק"ג), וכמה פוסקים נקטו שהוא חיוב גמור בעיקר מצות תפילה ולא רק ענין של השתדלות (שו"ת אג"מ או"ח ח"ב ס"י כ"ז, ח"ג ס"ז), ויש שכתבו שלשון ישתדל של השו"ע היינו שגם ישתדל להתפלל דוקא בבית הכנסת ולא בבית, אבל בציבור הוא חיוב גמור (שו"ת מנחת יצחק ח"ז ס"ו).

לענות לדברים שבקדושה

ו. חוץ מחיוב תפילה בציבור יש עוד ענין להתפלל בעשרה כדי לענות דברים שבקדושה, שבזה מקיימים 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' (גמ' ברכות דף כ"א ע"ב).

תפילה בבית הכנסת

ז. גם יש ענין מיוחד להתפלל דוקא בבית כנסת ולכן אפילו אם יוצא שאדם צריך להתפלל ביחידות, יש עדיפות להתפלל בבית כנסת או בית מדרש, מ"מ תפילה בציבור בביתו עדיף מתפילה ביחידות בבית כנסת (מ"ב ס"ג צ"א סקכ"ח).

המאחר לבוא לבית הכנסת

שחרית

טז. לכתחילה ראוי לבוא לבית הכנסת בהשכמה או עכ"פ בזמן כדי שיוכל להתפלל בנחת יחד עם הש"ץ כדי שיוכל להתפלל שמונה-עשרה עם הציבור ולא יצטרך לדלג על קטעי תפילה כדי לעשות כן (מ"ב ס"ג נ"ב סק"א), ולכן לא להתעכב בשיחה, שהייה במקוה או במקלחת, בשתיית קפה או קריאת עיתון לפני התפילה, כדי שיוכל להתפלל שמונה-עשרה עם הציבור.

ז. להתפלל כסדר. יש ענין גדול להתפלל הכל כפי הסדר שמסרו לנו אנשי כנסת הגדולה ולא לדלג כי המתפלל שלא כסדר מהפך הוא הצינורות והרבה אנשי מעשה נוהגים ומדקדקים על זה (אזהרת ההמגיד למרוח הבי"י, מ"ב סי' נ"ב סק"א), אבל גם הזהיר לנו המגיד שלא לאחר לבוא לבית הכנסת כדי שלא יצטרך לדלג ולהתפלל שמונה עשרה בציבור (שם) ועדיף להקפיד על זה, אכן אם איחר, מעיקר הדין צריך לדלג כדי להתפלל שמונה עשרה בציבור (מ"ב שם), אם לא שנוהג בכל דבריו כפי ה"זוה"ק.

יח. להתפלל כסדר ולהתפלל עם הש"ץ. אם איחר ויכול להתפלל כסדר אבל אז לא יספיק להתפלל תפילת לחש עם הציבור רק עם חזרת הש"ץ, יתכן שעדיף לא לדלג ולהתפלל עם הש"ץ (פמ"ג סי' נ"ב א"א סק"ב, פסקי ישועות שם) שגם זה יש מעלה של תפילה בציבור (לעיל אות י"ד).

דברים לפני התפילה

ט. תפילין. לעולם יניח תפילין כדי להתפלל עם תפילין גם כשמאחר לבית הכנסת, שהרי ברכת קר"ש ושמונה-עשרה בתפילין עדיף מעל תפילה בציבור (מ"ב סי' ס"ו סק"מ).

כ. ברכת על נטילת ידים ואלקי נשמה. גם כשמאחר לבוא לבית הכנסת, יאמר קודם ברכת 'על נטילת ידים' שנתקן לומר קודם תפלה, ואלקי נשמה' קודם שמתאמר יצא בזה בברכת תחיית המתים ושוב לא יוכל לאמרו לאחר התפילה אם לא שיכוון בברכת תחיית המתים שאינו יוצא בו (מ"ב סק"ב).

כא. ברכת השחר. לכתחילה יברך ברכת השחר קודם תפילה (שו"ע סי' מ"ו ס"ב), אמנם בדיעבד כשאין לו פנאי לברכס לפני התפילה וחושש שמא יפסיד תפילה בציבור, יברכס אחרי התפילה (רמ"א סוף סי' נ"ב) עד סוף ד' שעות, או עכ"פ עד חצות, ובדיעבד גדול, כל היום (מ"ב סק"י).

כב. ואם שיער שלא יהיה לו זמן לאומרו והגיע ליישתבח' ויש לו זמן לברכס אז ועדיין יספיק תפילה בציבור, עדיף לברכס אז קודם מיד אחרי 'ישתבח' מלהמתין עד אחרי התפילה (מעורר ישנים אות ח"י).

כג. ברכת התורה. לכתחילה גם יברך ברכת התורה קודם התפילה כי אם לא יברך, יש ספק כשיברך ברכת 'אהבה רבה/אהבת עולם' האם יצא בו ידי חובתו ושוב לא יוכל לברך אחר התפילה ברכת התורה אם נוקטים שקריאת שמע הבא מיד אחריו נחשב כלימוד אחרי הברכה (שו"ע סי' מ"ז ס"ו וס"ח, מ"ב סי' נ"ב סק"ב), ושמת ישכח ללמוד קצת מיד אחרי התפילה (מ"ב סק"ח"ע).

כד. ואם משער שלא יוכל להספיק תפילה בציבור אם יברך ברכת התורה קודם התפילה, יכוון בשעה שאומר אהבה רבה/אהבת עולם לצאת ידי חובת ברכת התורה ומיד אחרי התפילה ילמד קצת ואחרי התפילה לא יברך (מ"ב סק"ט), או שיכוון בפירוש שלא לפטור בו ברכת התורה, ואז יוכל לברכס גם לאחר התפילה (פמ"ג סי' נ"ב, ביאה"ל סי' נ"ב).

פסוקי דזמרה

כה. מאוחר מאד. אם הגיע מאוחר מאד כגון שהש"ץ כבר נמצא באמצע ברכת קר"ש ואין לו זמן לומר שום דבר מפסוקי דזמרה, לדעת המחבר, יתחיל ברכת 'וצר אור' וקריאת שמע ויאמר כסדר עד שמונה-עשרה ויתחיל שמו"ע עם הציבור, ולאחר התפילה לא יוכל להשלים 'ברוך שאמר' וישתבח' (שו"ע סי' נ"ב), אבל בתפילת שחרית לעולם לא יתחיל להתפלל רק שמונה-עשרה עם הציבור בלי קר"ש וברכותיה שהרי סמיכה גאולה לתפילה עדיף מתפילה בציבור (מ"ב סק"ז).

כו. אבל פוסקים אחרים סוברים שלעולם לא ידלג על כל הפסוקי דזמרה ולכל הפחות יאמר 'ברוך שאמר' אשרי וישתבח, ולכן אם אין שהות לזה, עדיף שיתפלל כסדר ויותר על שמונה-עשרה עם הציבור (משכנות יעקב, מ"ב סי' נ"ב סק"ו).

כז. מאוחר קצת. אם איחר קצת לבוא לבית הכנסת כשהציבור אוחזים באמצע או בסוף פסוקי דזמרה, יאמר לכל הפחות 'ברוך שאמר, אשרי וישתבח' (רמ"א שם), ואם יש לו קצת זמן יותר מזה, יוסיף כסדר עדיפות דלהלן, 'הללו אל בקדשו' (שו"ע שם), 'הללו את ה' מן השמים' (שו"ע), פסוקי דזמרה מאשרי עד כל הנשמה תהלל יה' (מ"ב סק"ד), מזמור לתודה (מקור חיים לחו"י, ערוה"ש ס"ו), 'ויברך דוד' עד 'לשם תפארתך' (מ"ב סק"ד), 'וישוע' וכו' 'אז ישיר' וכו' (ערוה"ש ס"ז), פסוקי 'הודו' ו'יהי כבוד', עקידה וקרבות.

שחרית של שבת

ח. הוספות לשבת. בשבת כשבא מאוחר לתפילה, אחרי שהקפיד לקרוא קריאת שמע לפני סוף הזמן, וירא שמא יפסיד תפילה בציבור, ידלג כל המזמורים שמוסיפים לשבת ויעדיף לומר כל פסוקי דזמרה של חול משום שהם תדירים, ואם יש שהות להוסיף, יוסיף כסדר העדיפות דלהלן, 'למנצח', 'לדוד בשנותו' ותפילה למשה, ואחריו שאר מזמורים (מ"ב סק"ה).

ט. נשמת. בכל מצב מחויב אדם לומר 'נשמת' כחלק מפסוקי דזמרה, ולכן אם איחר הרבה בשבת, יאמר עכ"פ 'ברוך שאמר', 'אשרי', 'נשמת' וישתבח' (מ"ב סק"ה).

ל. 'הכל יודוך ואל אשר שבת'. לא ידלג על נוסח של 'הכל יודוך' או 'לאל אשר שבת' אף אם על ידי כך יפסיד תפילה בציבור, מאחר שהוא נוסח של ברכה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה (מ"ב סי' רפ"א סק"ג).

עד כמה מחויב ללכת להתפלל בציבור

לנסוע למקום נופש בלי מנין

א. לדבר מצוה. כשנוסע לדבר מצוה, לצורך פרנסה או לצורך רפואה וכדומה, הרי הוא מהפטורים מתפילה בציבור, ולכן כשיש צורך מותר לנסוע למקומות אפילו כשיודע שלא יהיה שם מנין.

ב. לדבר רשות. לא ישכים אדם ללכת מעיר לדבר רשות באופן שיפסיד עי"ז תפילה בציבור (שו"ע סי' צ' ס"ו ומ"ב שם), ועפ"ז כתבו הרבה פוסקים שאין לנסוע למקומות נופש שיודע שלא יהיה לו שם מנין לתפילה בציבור (שו"ת שבט הלוי ח"ו סי' כ"א) בפרט בזמנינו שיש הרבה מקומות נופש עם מנין (מור"ר בשבט הקהתי ח"ד סי' מ"ד).

ג. לצורך גדול. כשיש צורך גדול לאדם לנוח במקום מיוחד כגון עקב אוויר הטהור במקום מסויים או במקום מרפא ובריא, או מקום שקט בלי אנשים וא"א להשיג המטרה במקום רגיל, מותר לנסוע למקומות אלו גם כשיודע שלא יהיה בו מנין, מאחר שהוא לצורך גדול.

שיעור הליכה לצורך תפילה בציבור

ד. הנוסע בדרך. מי שהולך בדרך ברגל וכעת אין לו מנין להתפלל בציבור ובדרך או בכיוון שהוא הולך לשם יש מנין, אם הוא תוך שיעור ד' מילין ממקום שהוא נמצא, צריך ללכת למקום כדי להתפלל במנין (שו"ע סי' צ' סט"ו ומ"ב סק"ט), כל שלא יפסיד עי"ז זמן קריאת שמע או זמן תפילה, אבל אם המנין הוא רק לאחוריו או בצדדין דהיינו שהוא צריך ללכת לכיון אחר מכיון הנסיעה שלו, אז חייב להלך רק שיעור מיל (שו"ע שם ומ"ב סק"ג).

ה. שיעור מיל. שיעור מיל הוא 960 מטר להגר"ח נאה, 1,152 מטר להחזו"א, ושיעורו הליכה ברגל הוא 18 דקות, ולכן הוא חייב ללכת בכיוון הפוך שיעור 18 דקות, ובכיוון שהוא בין כך הולך צריך ללכת שיעור 72 דקות.

ו. היושב בביתו. מי שאינו הולך או נוסע לאיזה מקום ויושב בביתו, אינו מחויב ללכת להתפלל במנין בעיר או ביישוב אחר אלא שיעור מיל דהיינו שיעור של 18 דקות (מ"ב סק"ב), אבל באותו עיר י"א שצריך ללכת אפילו עד שיעור ד' מילין כדי להתפלל במנין (כף החיים ס"ק ק"ז בשם שו"ת בנין עולם סי' ג' ועוד), ויש הס"ל שגם באותו עיר אינו מחויב ללכת אלא עד שיעור מיל, ונכון להחמיר כשהדבר אפשרי (שו"ת בצל החכמה ח"ד סי' כ"א).

ז. נסיעה ברכב. דנו הפוסקים מה שיעור נסיעה ברכב שאדם חייב לנסוע כדי להתפלל במנין, האם משערין לפי המרחק או לפי זמן הנסיעה (עי' מ"ב לענין נטילת ידים לתפילה סי' צ"ב סק"ז, ולענין נטילת ידים לסעודה ביאה"ל סי' קס"ג ס"א ד"ה ברחוק).

ח. הסכמת הרבה פוסקים שבזמנינו שהנסיעה ברכב אינו מסוכן ואין בו טירחא כמו רכיבה על עגלה או על סוס, שיש לנקוט משמערין לפי זמן נסיעה ולא לפי מרחק, ולכן אם יש לאדם רכב ויושב בביתו, חייב לנסוע ברכבו עד שיעור 18 דקות כדי להתפלל במנין (הגר"ח קנייבסקי, אשי ישראל פ"ח הע' ע'), אבל אינו מחויב להוציא הוצאות מרובות על זה כגון לקחת מונית או לשכור רכב לזה, אם לא מפני מדת חסידות.

הגליון נתרם ע"י ידידנו האברך החשוב הרב ר' **אריה רעמטער** שליט"א מחשובי תושבי שכונת 'תנובת הארץ' ולומדי ישיבת מיר ירושלים להגל לידת בנו שיחי ולקראת הכנסתו בבריתו של אע"ה מתוך שבת והודאה להקב"ה על העבר לרחמיו וחסדיו המרובים ובתפלה על העתיד שיזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעשים בבריות והצלחה מרובה

היות שבימים אלו רבים אינם נמצאים על מקומם, נא להרפים ולהפיץ הגליון במקומכם להגדיל תורה ולהאדירה ולהפיץ דבר ה' זו הלכה 'מיום שנחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד' לקבל הגליון במייל: **Paskenshtibel@gmail.com**

תרומו
הגליון נתרם לזכר נשמת מרן הגה"ק רבי **מרדכי ב"ר אברהם באנעט זי"ע** אב"ד ניקלשבורג יצאה נשמתו י"ג מנחם אב שנת תקפ"ט תנצב"ה

הוקי חיים